

אהבה לפי הקבלה: כיצד תובנה אחת יכולה לשנות את חייו? מבוסס על תניא פל"ב, לקו"ש ז' 215

מדרש ישן מספר על בני זוג שהיו נשואים עשר שנים ולא זכו לילדים. הקשר ביניהם היה אמיץ, אבל הם השתוקקו להביא ילדים לעולם ולכן החליטו לכאבם הגדול להיפרד ולהתחיל את החיים מחדש. לפני שקיבלו החלטה כה קשה, פנו אל התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי לבקש את עצתו. רשב"י הציע להם הצעה מעט משונה: כשם שנישאתם זה לזו במשחה ושמחה, כך תיפרדו במשחה ושמחה. לכו תערכו ארוחת ערב חגיגית ואחר כך תאמרו שלום איש לרעהו.

ערכו בני הזוג ארוחת רעים והבעל שתה הרבה יין בניסיון להדחיק את שברון לבו. כשהיה שתוי כהוגן אמר לאשתו: קחי חפץ אחד יקר מביתנו ושובי בחזרה אל בית אביך. האישה הכאובה ביקשה מהמשרתים ליטול את הבעל השתוי אל בית אביה. כשהתעורר בבוקר נדהם לגלות את עצמו שם. הסבירה אשתו: "אמרת לי לקחת חפץ אחד יקר מבית אבי ואין לי יקר ממך".

ראו את גודל אהבתם והלכו לרשב"י בבקשה הפוכה: הם אינם רוצים להיפרד, הם מבקשים כי יישא עליהם תפילה לישועה. התפלל עליהם רשב"י ונפתחו שערי שמים והם זכו לחבוק ילד.

התופעה שנקראת "רבי שמעון בר יוחאי" היא מאורע חד פעמי בכל ההיסטוריה היהודית. מאז ועד היום מעוררת דמותו של רשב"י שמחה והתרגשות אצל אנשים פרטיים ואצל כלל ישראל בצורה כזו שלא מצאנו כמותה. בכל אלפי שנות ההתפתחות היהודית, אין עוד מאורע פרטי השייך לאדם אחד, שמקבץ סביבו שמחה והתרגשות כזו מצד כל כך הרבה יהודים מכל קצות הקשת. בעוד שמספר מוגבל של יהודים מציין את יום ההילולא של משה רבנו בכבודו ובעצמו, את יום ההסתלקות של רבי עקיבא (רבו של רשב"י) או של רבי מאיר בעל הנס (חברו של רשב"י), מאות אלפי יהודים טורחים לעלות למירון בל"ג בעומר כדי לשמוח את שמחתו של רשב"י. מעבר לכך, בכל פינת רחוב בישראל אפשר למצוא מדורות בוערות לזכר הסתלקותו של רשב"י¹, מאות אלפי ילדים צועדים ב"תהלכות ל"ג בעומר" לכבודו של רבי שמעון, ואפילו משרד החינוך הישראלי קבע את לג בעומר כיום חופש רשמי ובכך זהו יום החופש היחידי הקשור בשמחתו של אדם פרטי.

מה סוד כוחו של רשב"י? מדוע נשמתו הנשגבה מרעידה את נימי הלב של יהודים באשר הם?

רק הסבר אחד יכול לבוא בחשבון: "תורת הסוד". רשב"י היה זה שהביא לידיעת האנושות את הסודות העמוקים ביותר, את המודעות לרובד הפנימי של התורה ושל המציאות. ביחד עם קבוצת תלמידים מובחרים, ישב רשב"י ב"אידרא", בישיבה בגליל ועסק בנשמה הפנימית של העולמות. דברי תורתו רוכזו בידי תלמידו, רבי אבא, ב"ספר הזוהר", ובמאות השנים האחרונות - מאז תקופת האר"י הקדוש והתפשטות החסידות - הפכו להיות במידה מסוימת נחלת הכלל.

כיון שכן, אנו רוצים להקדיש את השיעור לסוגיה מפנימיות התורה, שיכולה לשנות את חיינו. בדיוק כשם שרשב"י הציל את השלום והאהבה בביתם של אותם בני זוג מתחילת השיעור, כך הבנת הסוגיה הזו כפי שהיא נתפסת בעולם הפנימי יכולה ליצור חיים שלמים של אהבה ושמחה.

מדובר באחת השאלות המרכזיות בהגות היהודית אשר גדולי ישראל במהלך הדורות לא הפסיקו לעסוק בה: מה משמעות הציווי "ואהבת לרעך כמוך"? האם אפשר בכלל לאהוב כל אחד? ומה עושים עם אנשים שלא ראויים לאהבה, כמו טיפוסים מרגיזים, מאכזבים או סתם נודניקים?

¹ בספר הזוהר (האזינו) מסופר כי בעת יציאת נשמתו של רשב"י, בערה אש סביב הבית, עד שנכנסה האש פנימה והפרידה בין מיטתו של רשב"י ובין תלמידיו - והיה זה סימן ליציאת נשמתו מהעולם.

ב. טרם ניכנס לעניין, ראוי להזכיר כי הנושא של "אהבת ישראל" קשור בעצם מהותו ליום ל"ג בעומר. ניתן לומר כי ל"ג בעומר הוא חג האהבת ישראל של השנה.

חגיגת ל"ג בעומר מציינת שני אירועים: את יום הסתלקותו של רשב"י, כאמור, אך האירוע הזה התרחש מאוחר יותר מבחינה כרונולוגית. כמה עשרות שנים לפניו התרחש אירוע חשוב שמשפיע על ההנהגה ההלכתית של כולנו: פסקה הטרגדיה של תלמידי רבי עקיבא.

חכמי ישראל קיבלו במסורת כי תקופת האסון של מיתת התלמידים נמשכה 33 ימים ואחר כך פסקו מלמות². כאן ישנן שתי שיטות אודות מועד הימים הללו: יש סוברים שהתלמידים החלו למות ביום הראשון של ספירת העומר, ט"ז ניסן, ופסקו למות ביום ה-33 של הספירה, ל"ג בעומר. אחרים סוברים שהם החלו למות בראש חודש אייר ופסקו למות ביום הראשון משלוש ימי ההגבלה, ג' סיוון.

הספרדים צועדים בעקבות השיטה הראשונה ולכן מסיימים את האבלות בל"ג בעומר, בעוד שרבים מהאשכנזים נוהגים להחמיר כשתי השיטות ולכן ממשיכים את מנהגי האבלות עד ג' סיוון.

1. שולחן ערוך רבינו הזקן סימן תצג: ל"ג ימים [שנהגים אבלות בין פסח לעצרת] יש אומרים שהם מתחילין מיום ראשון של ספירת העומר ומסיימין בל"ג בעומר, שבאותו יום מתו האחרונים של הכ"ד אלף, לפיכך נוהגין קצת להרבות בשמחה ואין אומרים בו תחנון ... ויש נוהגין אבילות ל"ג ימים שמתחילין בר"ח אייר ומסיימין ביום ראשון של הגבלה ... ולכן מסתפרין ונושאים אישה משהאיר היום.

העובדה שהתלמידים פסקו למות דווקא ביום ל"ג בעומר (לשיטה הראשונה, וגם לשיטה השנייה הרי האסון נמשך בדיוק ל"ג ימים ויש בכך סמליות כלשהי), מלמדת כי ביום זה **תוקן החטא** שלהם. הזכות של ל"ג בעומר גרמה לתיקון הפגם "שלא נהגו כבוד זה בזה" ומכאן של"ג בעומר בעצם מהותו מסמל את ההיפך מ"לא נהגו כבוד", את המחויבות להנהגה של **אחדות העם בכל מחיר**.

הרבי מליובאוויטש מוסיף (ראו לקו"ש כב/138 ואילך) כי התופעה הזו עצמה נרשמת לזכותו של רשב"י. העובדה שעשרות שנים אחר כך הפך יום זה ל"יום שמחתו", מלמדת כי הייתה זו זכותו שהאירה עשרות שנים קודם וחוללה את התיקון. אכן רשב"י ביטא בכל דרכיו את ההנהגה החיובית לנהוג כבוד זה בזה, כפי שבא לידי ביטוי בסיפור הגמרא הידוע, ש'היכן שהיה רבי אלעזר ממית – היה רשב"י מחיה'. רשב"י ביטא את העובדה שישנה יותר מדרך אחת לעבוד את ה' (תורה, מצוות, אהבה, יראה וכו') ודווקא הגיוון מסמל את יופיו של עם ישראל.

וכיון שכן, אין מתאים יותר מערב ל"ג בעומר כדי לפענח את הדרך בה יזכה כל אחד ואחת מאתנו לפתח מבט של אהבה והערכה לכל יהודי.

ג. הצדיק רבי משה לייב מסאסוב היה אחד הדמויות הבולטות בתקופת ראשית החסידות. פעם אמר כי למד משני גויים שיכורים מהי "אהבה". הוא נכנס לבית מרזח וראה שני איכרים שתויים נופלים זה על זה. אחד מלמל: "איוואן, אתה אוהב אותי?" – "בוודאי שאני אוהב אותך". "איוואן, אתה באמת אוהב אותי?" – "בוודאי שאני באמת אוהב אותך". "אז תגיד לי מה כואב לי, מה שורף לי בתוך הלב".

"איך אדע מה כואב לך, זה הכאב שלך", התגונן החבר. – "אז אינך אוהב אותי. אם היית אוהב אותי כמו שאתה אוהב את עצמך, היית מרגיש מה בוער בי"...

"אהבה" היא לא בדיחה. היא לא מושג מסחרי. בספר העיקרים מובא כי המילה "אהבה" היא בגימטרייה "אחד" (13). משום שאהבה היא היכולת הלא-נורמלית להפוך שתי נשמות לנשמה אחת. למרות שאנו יצורים אגואיסטים ואנוכיים בעצם מהותנו, הקב"ה נתן לנו כוח בלתי רגיל

² ראו התוועדיות מב ג/1429 שלא כולם מתו, אלא "פסקו מלמות" ומשמע שהיו כאלו ששרדו.

להתעלות מעל עצמנו ולרקום אחדות עם זולת. כמו שני הורים שאינם ישנים בלילה בגלל בכי של ילד. הם לא שומעים את הכאב שלו, זה הופך להיות הכאב שלהם. זאת אהבה.

והנה באה התורה בפרשת קדושים ומטילה פצצה: "ואהבת לרעך כמוך". כן, לא פחות. התורה ממסחרת את האהבה ומצווה לאהוב את כל היהודים, אוניברסלית, כולל כאלו שאיננו מסוגלים לסבול אותם. והתמיהה זועקת: על מה מדברים? איך אפשר לחוש ערגה אוטומטית אל כל אחד?

אם נסכם את קושיות המפרשים בנושא, הם בעצם תמהים על כל מילה משלוש מילות הציווי:

2. ויקרא יט, יח: לא תקם ולא תטר את בני עמך, ואהבת לרעך כמוך, אני ה'.

הקושי הראשון מתעורר מיד במילה הראשונה: "ואהבת"! כיצד בכלל אפשר לצוות לאהוב? האם אפשר לאלץ אותי לאהוב 'ביצת עין', 'דג מלוח' או 'כבד צלוי'? אפשר להכריח אותי לאכול ביצת עין, אך אי אפשר לצוות עלי ליהנות מזה. אהבה היא רגש ספונטאני שאמור לפרוץ מתוך הלב.

תוספת ברכה (הרב ברוך אפשטיין, מחבר תורה תמימה) דברים ו, ה: אהבה היא רגש הלב ורגש הלב לא יקבל צווי, כי הרגש איך שהוא כן - ולא ייכנע לכל צווי.

קושי שני הוא במילה השנייה: "לרעך". בעוד שבמקומות אחרים נאמר "אחייך" (כמו בפסוק שלפניו: "לא תשנא את אחייך בלבבך"), כאן נאמרה מילה מרחיבה: "לרעך", ובכך באה התורה לכלול כל יהודי ואפילו רשע גמור שביצע פשעים חמורים. כך לומדים חז"ל במסכת סנהדרין, שאפילו פושע שהתחייב מיתה בבית דין, "ברור לו מיתה יפה". צריך להורגו בצורה מכובדת. וכל שכן וקל וחומר שצריך לאהוב את השכן בבית הכנסת (שלא ביצע פשעים, אך) העליב אותך וגרם לך כאב. והתהייה נזעקת: מה פתאום לאהוב אדם כזה? מה עשה בשביל שאהב אותו?

והשאלה השלישית והחמורה מכולן: "כמוך"! – הוי אומר שאדם אמור לאהוב כל יהודי כמו שאהב את עצמו ואת הילדים שלו. וזה כבר נראה (חלילה) כמו דבר לגמרי בלתי אפשרי.³

רמב"ן: לא יקבל לב האדם שיאהוב את חברו כאהבתו את נפשו? ועוד שכבר בא רבי עקיבא ולימד: חייך קודמים לחיי חברך.

הרמב"ן מחזק את קושייתו עם שאלה ידועה: הרי אותו רבי עקיבא שאמר "ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה", הוא עצמו פוסק במחלוקתו הידועה עם בן פטורא, ש"חייך קודמים לחיי חברך". אז מה פשר הציווי לאהוב את החבר "כמוך", באותה מידה בה הנך אוהב את עצמך?

יש כאן עוד שאלה מפורסמת שאי אפשר לדון בנושא בלי להעלות אותה: הגמרא מספרת על גוי שביקש מהלל: "למדני את כל התורה על רגל אחת". הלל ענה: "מה דסני עלך לחברך לא תעביד - זה כל התורה". והשאלה מתבקשת מאליה: כיצד מצוות אהבת ישראל כמצווה חברתית, כוללת את כל התורה, כולל מאות מצוות שבין אדם למקום כמו שבת, בשר וחלב וקרבנות?

שבת לא: מעשה בנוכרי שבא לפני שמאי, אמר לו: גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כשאני עומד על רגל אחת. דחפו באמת הבניין שבידו. בא לפני הלל, קיבל אותו ואמר לו: דעלך סני לחברך לא תעביד - זו כל התורה כולה והשאר הוא פירוש המצווה. רש"י: 'רעך ורע אביך אל תעזוב' (משלי כז) זה הקב"ה, אל תעבור על דבריו שהרי עליך שיעבור חברך על דבריך. לשון אחר: חברך ממש, כגון גזלה, גנבה, ניאוף ורוב המצוות [החברתיות, ולכן הלל דיבר רק על המצוות הללו].

³ שני ידידים בלב ונפש היו מגיעים מדי בוקר לבית המרזח ומזמינים שתי כוסיות וודקה. פעם הגיע רק אחד וסיפר כי חברו מת, אך הוא רוצה להמשיך להזמין שתי כוסות כמו קודם והוא ישתה גם בשביל חבר שלו. אחרי שנתיים הוא נכנס לבית המרזח ואומר שמהיום הוא רוצה רק כוס אחת. "מה קרה לחבר שלך", התפלל המלצר. "אה, הרופא אסר עלי לשתות וודקה בגלל מצב הכבד שלי. אז מהיום אשתה רק בשביל החבר שלי..."

רש"י מרגיש בקושי הגדול בדברי הלל ועונה שני תירוצים. ביאור ראשון: כשהתורה אמרה 'ואהבת לרעך כמוך' היא מתכוונת אל הקב"ה, הוא ה"רע" אותו אמורים לאהוב ולציית לדבריו, ולכן זה כולל את הציות לכל מצוות ה'. ביאור שני: הלל דיבר רק על המצוות החברתיות ורק בפן הזה אהבת ישראל היא כללות התורה.

אמנם, כמובן, שני הביאורים הם דחוקים ומוטב למצוא תירוץ פשוט, שמבאר כיצד אהבת ישראל היא באמת כללות כל התורה ובעצם אוצרת בתוכה את **תמצית הייעוד של תורת ישראל**.

ד. הרמב"ן נוטה לצמצם את משמעות הציווי "ואהבת" ומוצא בו משמעות יחסית מוגבלת.

הסיפור המרשים ביותר בתנ"ך על אהבה הוא **אהבת דוד ויהונתן**. לכן כשהמשנה באבות חפצה לתאר אהבה מושלמת, שאינה תלויה בדבר, אומרת: "זאת אהבת דוד ויהונתן". הייחודיות המדהימה של הסיפור היא, שיהונתן התעלה על מידותיו והיה מסוגל **לפרגן לדוד את מה שפרגן לעצמו**. יהונתן עקר מליבו לחלוטין את מידת הקנאה וחוסר הנדיבות.

הסיפור היה כזה: אחרי שנעקרה המלוכה משאול, שאול החל לרדוף את דוד בכל כוחו. הוא ידע שדוד יהיה זה שיירש אותו ולא יהונתן ולכן התאמץ להסיט את דוד מהדרך. דוד הרגיש בשנאה של שאול וביקש מיהונתן לבחון עד כמה אביו זועם עליו. הגיע ראש חודש ודוד עזב את בית שאול ללכת לבית אביו לאכול לחם. משפחת שאול ישבה בסעודה והמלך שאל "מדוע לא בא בן ישי גם תמול גם שלשום אל הלחם?" יהונתן ענה ברוגע כי דוד הלך לבית אביו לזבוח זבח. שאול התרגז והחל לצעוק שהוא אינו מסוגל להבין כיצד יהונתן מגן על דוד? הרי אתם מתחרים על אותה משרה ואם דוד יחיה ויבחר למלך ישראל, יהונתן יהיה זה שייפול ממדרגתו למדרגת אחרון העם? אך יהונתן סירב להתרשם והמשיך להגן על דוד בנאמנות.

אומר הרמב"ן נקודה עמוקה: זהו בדיוק הציווי "ואהבת". התורה אינה מצווה אותנו לחוש אהבה ואחדות עם כל יהודי. זה בלתי אפשרי. התביעה היא בסיסית יותר: לפרגן לזולת את מה שאתה מפרגן לעצמך. להיות מענטש. בדרך הטבע אדם אוהב את חברו אך מבקש להיות מעט מעל חברו! אנחנו חיים בעולם עקום בו אדם מודד ומעריך את עצמו לפי ההישגים שלו, ולכן כל אדם רוצה להיות יותר מאחרים, כדי להיות שווה משהו. כדי להצדיק את קיומו. ולכן עם כל הפרגון שיש לנו לאחרים, אנו מבקשים להישאר תמיד מעט יותר מהם. להיות יותר מיוחדים מהזולת.

וזאת מצוות "ואהבת": עלינו לתקן את המידות באופן כזה **שלא נראה בזולת מתחרה**. עלינו לאחל לו כל טוב, את מה שאנו מאחלים לעצמנו ואם הקב"ה נתן לו – **נפרגן לו** ונשמח אתו.

סיפור יפה: רבי אברהם אבן עזרא היה כידוע עני מרוד. פעם רצה אחד מידידיו לעזור לו. הוא פיזר שטרות כסף על הגשר אותו היה חוצה האבן עזרא בדרכו לבית הכנסת, ולפי ההלכה, מי שמצא שטרות מפוזרים רחוקים בלא סדר, אינו צריך להשיבם. לכן האבן עזרא ייקח את הכסף לעצמו ויתחיל לנשום. הידיד פיזר את הכסף והמתין לראות מה יקרה. האבן עזרא יצא מהבית, התקרב אל הגשר והנה כשהגיע אליו, עצם את עיניו וחצה אותו בלי לראות דבר. הוא פספס את השטרות.

הידיד רץ אחריו וסיפר לו מה אירע. אמר האבן עזרא כי בדיוק נכנס בראשו לבדוק האם הוא יכול ללכת את הדרך מביתו לבית הכנסת בעיניים עצומות? וכך לא ראה את הכסף. המשיך האבן עזרא ואמר כי הוא למד מכך, שלכל אדם נקבע בשמים מהו צריך לקבל ומה שלא שייך לו – לא יוכל לקבל.

מכאן מובן לענייננו כי אין שום סיבה לא לפרגן לאחרים. את מה שהחבר הרוויח ביושר – איש לא ייקח ממנו ומה שלא שייך לו הוא לכתחילה לא יקבל. כך שאין טעם לשלול ממנו את ההישג שלו.

3. רמב"ן: שיאהב חברו בכל ענין כאשר יאהב את נפשו בכל הטוב ... כי פעמים שיאהב אדם את רעהו ... ויחפוץ שיזכה רעהו האהוב לו בעושר ובנכסים וכבוד ובדעת ובחכמה – אבל לא שישווה

אליו, אלא שיהיה הוא יותר ממנו בכל טובה. ולכן יצווה הכתוב שלא תהיה פחיתות הקנאה הזאת בלב, אלא יאהב ברבות הטובה לחברו כאשר אדם עושה לנפשו ... ועל כן אמר ביהונתן 'כי אהבת נפשו אהבו', בעבור שהסיר מדת הקנאה מלבו ואמר (שם כג, יז): 'ואתה תמלוך על ישראל וגו'.

עד כאן פירוש אחד לתביעה "ואהבת". אך עדיין נותרו שתי בעיות: א. הרעיון נשמע נהדר, אך כיצד זוכים לבצע אותו ולהגיע למדרגה כזו בה השני כלל אינו מתחרה? ב. יתירה מכך והוא העיקר: דומה שאין זה הפירוש הפשוט של התביעה "ואהבת"! אהבה היא הרבה יותר מפרגון ונדיבות. אהבה הוא לחוש חיבור, קשר ולכידות אל הזולת. והשאלה היא: כיצד? מה בכלל קושר בינינו?

תשובה כזו אפשרית רק באמצעות המבט הפנימי של חלק הסוד שבתורה.

ה. התפישה היהודית גורסת כי השורש של הרגשות הוא במודעות. למרות שנדמה לנו כאילו הרגש הוא ספונטני ונובע משום מקום, אולי מתוך 'קריזה' כל שהיא, זאת טעות גמורה. הרגשות הן תוצר של תפישה במוח. כל אהבה אנושית היא תוצר של הערכה כי החיים עם האדם הזה יועילו לנו, באמצעות הכישורים שלו, המעמד שלו, המראה שלו וכו'.

זאת הסיבה לעובדה מרתקת: כאשר הרמב"ם רוצה לתאר רגשות, הוא קורא להן: "דעות". לא "מידות", כפי שרגילים לקרוא להם במקומות אחרים, אלא דווקא "דעות". גם את הלכות ניהול הרגשות הוא קבע בהלכות "דעות". הרמב"ם רוצה ללמד בכך רעיון כביר: השורש של המידות הוא ב"דעה". אם נשנה את התפיסה שלנו לגבי כל מיני עניינים – יתעוררו בליבנו מידות ורגשות אחרים.

4. רמב"ם תשובה ז, ג: אל תאמר שאין תשובה אלא מעבירות שיש בהן מעשה, כגון זנות וגזל וגניבה, אלא כשם שצריך אדם לשוב מאלו, כך הוא צריך לחפש בדעות רעות שיש לו ולשוב מן הכעס ומן האיבה ומן הקנאה ומן ההיתול [הליצנות] ומרדיפת הממון והכבוד ומרדיפת המאכלות וכיוצא בהן.

כעת נשוב לענייננו: האמת היא שכולנו הרבה יותר משאנו רחוקים. המשותף בינינו רב הרבה יותר מהמפריד. האדם הוא הרבה יותר מאשר גוף, הוא בעיקר נפש ואם נניח רגע להישגים הגופניים החיצוניים, בהם אחד נמוך והשני גבוה, אחד עשיר והשני עני, אחד מצליחן והשני שלמזל חסר תקנה, מתחת ומעבר לכל זה – אנחנו פשוט זהים. בתוך כולנו פועמת אותה נשמה יהודית, אותו מושג חמקמק שאנו מתקשים להגדיר אותו, אבל אנו בטוחים שהוא קיים: אותה הרגשה עצמית ש"אני יהודי" ואיש לא ייקח זאת ממני.

נסו להכניס למעלית בחור חרדי ממאה שערים, גבר קיבוצניק ונער גבעות לא מתפשר. על פניו יש מרחק קוטבי ביניהם. עכשיו נניח שהמעלית נתקעת ושלושתם נותרים תקועים שם. אחרי עשר דקות ביחד, איזה הבדלים יישארו ביניהם? הפאניקה והחרדה מסלקים את כל המחיצות והלבושים ונותרת רק הנפש האחת: זו שרוצה לחיות בארץ ישראל בשלום ובאהבה.

הנה סיפור נהדר: הרב אשר פדרמן הוא השליח בא"י הבתולה באמריקה. זאת קבוצת איים בים הקריבי במרכז אמריקה, מהמקומות היפים בעולם. הרב פדרמן פועל בעיקר מול המטיילים היהודים שמגיעים לאי, ובין כלל הפעילות שלו, יש אחת שדורשת כוחות נפש מיוחדים והרבה נחישות ואמונה.

בכל יום עוגנות בנמל אניות פאר ענקיות, "קרז", שהן כפר נופש שלם. בשיא העונה מגיעים חמש-שש קרזים כאלה ביום ועל כל אחד שוהים כ-3000 מטיילים. באניות הבאות מארצות הברית אפשר למצוא 20 אחוז יהודים. הרב פדרמן עשה לעצמו מנהג לתפוש רגע עם המטיילים היורדים מהספינות ולהזכיר להם בדרכים מקוריות את יהדותם. פעם הוא מעמיד דוכן להנחת תפילין, פעם מחלק פרסומים שונים ולפני חגים הוא מפיץ את מצוות החג. בימי החנוכה הוא מביא בחורים שעומדים לאורך כל היום ומעניקים למטיילים חנוכייה להדלקת נרות. זאת פעילות שדורשת הרבה כסף, השליח אינו רואה ממנה פירות שהרי המטיילים מסתלקים כלעומת שבאו, אך הוא דבק במשימה.

פעם סיפר לו מישהו על האפקט של העשייה שלו. האיש פגש איזה יהודי בבית רפואה במונטריאול והוא ביקש לספר על חווייה "מחב"ד באיי הבתולה". כמו אלפי אנשים אחרים הוא ירד מאניית הקרוז וניגשו שני בחורים והציעו לו חנוכייה. הוא היה בטוח שהם רוכלים שמוכרים משהו, אך הם סירבו לקחת כסף וביקשו בהתלהבות שידליק את החנוכייה בערב. הוא הניח את החנוכייה בחדר ושכח ממנה. הגיע הערב והבת שלו ביקשה להדליק את החנוכייה. הוא ניסה להתחמק בטענה שיעשה זאת כשישוב לחדר, אך היא התעקשה שכל המשפחה והחברים נמצאים בקפיטריה וזה המקום המתאים ביותר. הוא נאלץ להסכים ולהדליק את החנוכייה בנוכחות קהל גדול. האש בערה, הלבבות היהודיים התעוררו ועוד אנשים הלכו לחדרים להביא את החנוכיות, עד ששולחנות הקפיטריה מלאו בשבעים חנוכיות דולקות!. האולם כולו פרץ בשירת מעוז צור והמכבים קמו לתחיה.

אבל זה לא היה הסוף. חלפו חמש שנים והרב פדרמן קיבל עוד טלפון מאדם אחר במונטריאול. הוא סיפר כי בשבת נערך קידוש גדול אצלם בבית הכנסת. יש שם בחור שמתקרב ליהדות והחליט לעזוב את הבית ולנסוע לארץ ללמוד בישיבת "מעיינות" בירושלים. בשבת הוא ערך קידוש פרידה מהחברים ומהמשפחה וסיפר את סיפור ההתקרבות שלו. מתברר שאבא שלו היה זה שהביא ראשון את החנוכייה בקרוז ומאז ניצתה אש יהודית בלבבו. הבחור עצמו התקדם עוד יותר והנה הוא עושה את השינוי בחייו ונוסע לישיבה בירושלים.

התביעה "ואהבת לרעך", אם כן, היא להגדיר את עצמי בעזרת הנפש, לא הגוף. זה מתחיל קודם כל מהיחס שלי לעצמי. אם אני אוהב את עצמי בגלל ההישגים החומריים שלי, הנכסים שיש בבעלותי, המעמד וההצלחה שלי וכו' - גם היחסים עם הזולת יהיו ארעיים ושטחיים. כי תמיד נישאר זרים זה לזה. כדי לפתח אהבה בת קיימא כלפי האחר, עלי להתרכז בעומק שבתוכי - בליבה הפנימית ששואפת להתעלות, והמהות הזו היא גם מהותו של האחר ולכן אהבה עמוקה היא אפשרית.

למה הדבר דומה? נשים לב ששני עצמים אינם יכולים להגיע לידי התאחדות גמורה. ככל שאדם יחבק את הילד שלו, הילד יישאר דבר נפרד. ככל שננסה לחבר בין שני חפצים שונים, הם יישארו נפרדים. אך יש גם חריגים: אם נחבר שתי להבות של אש – הם יתפכו להיות שלהבת אחת ממש. ואף שלכל להבה יש מציאות משלה, גוון משלה והילה משלה, אך זה לא מונע ממנה להיכלל עם להבה אחרת. באש יש פחות חומר, פחות גשמיות ויותר רוחניות וברמות הללו הכול אחד. אין פער בין זה למשנהו⁴.

תניא פרק לב: זו דרך ישרה וקלה לביא לידי קיום מצות ואהבת לרעך כמוך לכל נפש מישראל למגדול ועד קטן, כי מאחר שגופו נמאס ומתועב אצלו והנפש והרוח מי יודע גדולתן ומעלתן בשרשן ומקורן באלוקים חיים, בשגם שכולן מתאימות ואב אחד לכולנה - ולכן נקראו כל ישראל אחים ממש מצד שורש נפשם בה' אחד רק שהגופים מחולקים. ולכן העושים גופם עיקר ונפשם טפלה אי אפשר להיות אהבה ואחוה אמיתית ביניהם אלא התלויה בדבר לבדה.

ומה לעשות כשהשכן בבית הכנסת פוגע ומכאיב? בואו נרד מהתיאוריה ונרד למציאות בה 'שני יהודים - שלוש דעות', וכל אחד מסוגל חלילה לפגוע או לאיים על חברו?

כאן עלינו להיכנס אל עומק המילה "כמוך". האדמו"ר הצמח צדק מפרש זאת בעומק נפלא: ואהבת לרעך – כמוך, כמו שהנך אוהב את עצמך!, כשם שהחסרונות האישיים שלך לא מפריעים לך לאהוב את עצמך, כך החסרונות של הזולת לא אמורים להפריע לך לאהוב אותו. [יתכן להוסיף הסבר: בדיוק כשם שאדם מלמד זכות על עצמו וכאשר חוטא או פוגע במישהו, הוא מצפה שיבינו אותו, שאנשים יקלטו שהוא בדיוק היה עייף/עצבני/נפלה אי הבנה ולכן הוא התפרץ, כך בדיוק עלינו להאמין בכנות הכוונות של הזולת. יתכן שהוא מתוסבך עם עצמו, אולי הוא זקוק לעזרה של איש מקצוע, ואולי הוא סתם עייף או רעב – אך הנקודה זהה: כולנו נוצרנו מה' אחד ובלב כולנו פועמת אותה נפש.

⁴ כאשר הצבא הישראלי שקע והסתבך במלחמת יום הכיפורים, ניסתה ראש הממשלה, גולדה מאיר, להשפיע על הנרי קיסינג'ר, שר החוץ האמריקאי, להציב את ישראל בראש סדר העדיפויות שלו. הוא כתב לה בתגובה: "אני מבקש ליידע אותך כי אני בראש ובראשונה אזרח אמריקאי; שנית, אני שר החוץ של ארה"ב; ושלישית, יהודי". גולדה השיבה: "בישראל אנחנו קוראים מימין לשמאל".

דרך מצוותיך, מצוות אהבת ישראל: כמו שאין אדם רואה חוב לעצמו, דהיינו שאין הפירוש שאינו יודע כלל חובותיו, אדרבה יוכל לראות ולהבין היטב עומק פחיתותו ... אבל אין החוב תופס מקום אצלו כלל להתפעל מזה וכאילו אינו רואה אותו כלל, מפני האהבה הגדולה אשר הוא אוהב את עצמו ... וכך לחברך לא תעביד' – שלא תראה חובותיו ופשעיו.

כעת אפשר להבין היטב את השאלה האחרונה: מדוע מצוות אהבת ישראל היא "כל התורה כולה"? שכן המצווה הבודדת הזו מצליחה לתמצת בתוכה את כל האידיאה היהודית: לעשות את החיים לשם שמים. להעדיף את הרוח על פני החומר ולמצוא בכל דבר את הניצוץ הפנימי הפועם בו.

חסידיים אומרים זאת במשפט חד: **"ואהבת לרעך כמוך" הוא המבחן המהדהד ביותר ל"ואהבת את ה' אלוקיך"**. מי שאוהב את הקב"ה ורואה בכל נקודה בחייו את יד ה', יאהב בוודאי את הילדים של הקב"ה, שהם בדיוק כמוהו ביטוי של האלוקות.

תניא שם: וזהו שאמר הלל הזקן על קיום מצווה זו כי זהו כל התורה כולה ואיך פירושא הוא, כי יסוד ושורש כל התורה הוא להגביה ולהעלות הנפש על הגוף עד עיקרא ושרשא דכל עלמין.

ונסיים: פעם הגיע יהודי לעיירה החסידית "נעוועל" ברוסיה הלבנה. הוא נכנס לבית הכנסת וחש אווירת התעלות. כאן ישב חסיד והעמיק בלימוד, שם ישב חסיד והתפלל בכוונה, ובמיוחד צדו את עיניו שני חסידים שלמדו ביחד חסידות. הם שוחחו ושיתפו זה את זה והפגינו הרמוניה מושלמת.

לאחר התפילה הוא יצא לשוק לקנות אוכל ונדהם למראה עיניו. אותם שני חסידים שלמדו יחד כמו תאומים, עמדו זה מול זה וניהלו תחרות עזה. שניהם עסקו באותו תחום, ממכר דגים נניח, וכדרכו של שוק, התנהלה ביניהם תחרות עזה. זה מוריד את המחיר וההוא צועק מנגד והם כמעט הגיעו למאבק פיזי על הלקוחות. הוא אמר לעצמו בביטול: "חסידים, חסידים, עד הכסף".

בערב הוא נכנס לבית הכנסת להתפלל מנחה ולא היה יכול לשאת את מה שראו עיניו. שני החסידים – המתחרים, ישבו שוב זה מול זה ולמדו יחד בהתלהבות, משל לא היה השוק אלא חלום. הוא ניגש ושאל בתדהמה: הרי לפני שעתיים התקוטטתם בקולניות וכיצד אתם מתעלים כעת יחד? השיב החסיד בחיך: "שם בשוק, זה לא אנחנו התקוטטנו, זה רק הרובלים שלנו התקוטטו"...

כתיבת השיעור והפצתו באופן חופשי

מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל

ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי

ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי

להצלחה רבה בכל ענייניהם

ולעילוי נשמת מרת

שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב